

جمهوری اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت علمی

ریاست عمومی انسجام امور اکادمیک
ریاست انکشاف برنامه های علمی

پالیسی بازنگری برنامه های علمی

تاریخ انفاذ : دلو ۱۳۹۵

تاریخ نشر در ویب سایت ۱۰ ثور ۱۳۹۷

فهرست مطالب

۳	 مقدمه
۴	 تعریف اصطلاحات
۵	 ۱. ایجاد وظی مراحل برنامه جدید علمی
۶	 ۲. نظارت سالانه از برنامه‌های علمی
۶	 ۳. بازنگری دوره‌یی برنامه‌های علمی
۸	 ۴. تعلیق، ادغام و الغای برنامه‌های علمی

مقدمه

پالیسی بازنگری برنامه‌های علمی که توسط وزارت تحصیلات عالی تدوین شده است، سر از سال تحصیلی ۱۳۹۷ هجری شمسی به منظور بازنگری برنامه‌های علمی مؤسسات تحصیلات عالی مورد استفاده قرار می‌گیرد. پالیسی حاضر، فعالیت‌های مؤسسات تحصیلات عالی را در چهار بخش مورد پوشش قرار می‌دهد:

- ایجاد و تایید برنامه‌های علمی جدید
- نظارت سالانه از برنامه‌های علمی
- بازنگری دوره‌ای از برنامه‌های علمی
- تعلیق، ادغام و الغای برنامه‌های علمی

هدف عمده این پالیسی، حصول اطمینان از روند فعالیت‌های علمی تمام مؤسسات تحصیلات عالی کشور در زمینه‌های ارائه برنامه‌های علمی مناسب، تأمین و بهبود کیفیت برنامه‌های علمی به گونه‌ای دوامدار و فراهم‌سازی زمینه تحصیلات عالی مبتکرانه و با کیفیت برای محصلان است.

این پالیسی به تمام مؤسسات های تحصیلات عالی دولتی و خصوصی فرستاده شده تا هر مؤسسه تحصیلی به عنوان یک رهنمود واضح در موارد ذیل استفاده نماید:

- مدیریت از مجموعه برنامه‌های علمی و حصول اطمینان از آرایه بهترین روش‌ها و تجربه‌های یادگیری به محصلان

- ارائه اطمینان از روند تطبیق مجموعه برنامه‌های مطلوب علمی مؤسسه به وزارت تحصیلات عالی

انتظار می‌رود تا این پالیسی برای مدت ۳-۵ سال آینده مورد استفاده مؤسسه تحصیلات عالی قرار گرفته، در طول مدت یاد شده، مؤسسه تحصیلات عالی در زمینه تدوین نصاب و مدیریت مجموعه برنامه‌های علمی، نظریات سازنده خویش را جهت رسیدن به استقلالیت اکادمیک به وزارت تحصیلات عالی پیشنهاد نمایند.

وزارت تحصیلات عالی طرز العمل واضحی را انکشاف داده است که به منظور تطبیق پالیسی حاضر توسط مؤسسات تحصیلات عالی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

اصطلاحات

- (۱) **برنامه علمی (دیپارتمنت/پوهنځی فارغ ده):** که مجموعه یی از مضامین، پلان تطبیقی، پلان ارزیابی و منابع چون اعضای کادر علمی، تجهیزات و امکاناتی است که تخصص رشته یی را شکل داده، به دریافت سند و یا اعتبار اکادمیک منتهی می شود و منبهد به نام برنامه علمی یاد میشود.
- (۲) **نظارت سالانه:** فعالیت رسمی سالانه است که توسط تمام دیپارتمنت های مربوط در یک موسسه تحصیلات عالی به منظور بررسی اثربخشی برنامه های علمی و تشخیص ساحاتی که ضرورت به پیشرفت دارد، انجام می شود.
- (۳) **بازنگری دوره یی:** فعالیت رسمی است که توسط مؤسسات تحصیلات عالی در هر پنج سال بصورت عادی یکبار به منظور ارزیابی پایداری، کیفیت و تطبیق معیارهای تعریف شده در هر برنامه علمی و تشخیص تغییرات لازم در برنامه های علمی اجرا می شود.
- (۴) **تعطیل:** روندی است که در آن برنامه علمی به دلیل مشکلات تشخیص شده برای زمان معین متوقف می شود. برنامه در حال تعطیل نمی تواند محصلان جدید را تا ختم زمان تعطیل جذب نماید. ممکن است، دوره مذکور مستلزم اتمام دوره تحصیلی محصلان بر حال باشد.
- (۵) **ادغام:** روندی است که در آن دو و یا چند برنامه علمی به دلیل داشتن تشابهات زیاد در اهداف آموزشی و نصاب، با هم مدغم می شوند. ادغام برنامه ممکن است منجر به بستن یک یا چند برنامه گردد.
- (۶) **الغای:** روندی است که در آن یک برنامه علمی به دلایل مختلفی که قبلاً تشخیص شده؛ هیچ اقدامی مثبتی صورت نگرفته باشد و یا هم دیگر به آن نیاز نباشد، بطور دایمی متوقف می گردد.
- (۷) **ساحه تطبیق پالیسی برنامه های علمی:** این پالیسی بعد از تصویب مقام وزارت تحصیلات عالی برای برنامه های ذیل قابل اجرا میباشد؛
 - برنامه های دوره لیسانس اعم از برنامه های شبانه و روزانه، مؤسسات تحصیلات عالی دولتی و خصوصی
 - برنامه های ماستری و دوکتورای مؤسسات تحصیلات عالی دولتی و خصوصی
- (۸) **کمیسیون بازنگری برنامه های علمی:** تشکیلی است که در چارچوب وزارت تحصیلات عالی به منظور نظارت از برنامه های علمی ایجاد گردیده، مطابق به طرز العمل جداگانه فعالیت می نماید. کمیسیون بازنگری برنامه های علمی عبارت اند از: معاونان علمی موسسه تحصیلات عالی دولتی (کابل، پولی تخنیک، طبی کابل، تعلیم و تربیه شهید استاد ربانی، هرات، شیخ زاید، ننگرهار، بامیان، کندز، بلخ و کندهار) رئیس ارتقای کیفیت و اعتباردهی، رئیس انکشاف برنامه های علمی و سه معاون علمی موسسه تحصیلات عالی خصوصی، که تحت ریاست معینیت علمی وزارت تحصیلات عالی فعالیت های خویش را تنظیم و پیش می برند.

۱. ایجاد وظی مراحل برنامه های جدید علمی

طی سال‌های اخیر، وزارت تحصیلات عالی برنامه‌های علمی زیادی را در سکتورهای دولتی و خصوصی ایجاد کرده است. افزایش سریع این برنامه‌ها و متناسب به آن؛ رشد تعداد محصلان، روند حصول اطمینان از کیفیت این برنامه‌ها را به چالش‌های جدی مواجه نموده است. در این بخش، رهنمایی‌های لازم برای مؤسسات تحصیلات عالی که خواهان ایجاد برنامه علمی جدید اند، ارائه شده است.

۱,۱ مؤسسات تحصیلات عالی می‌تواند برنامه های جدید علمی را با رعایت معیارهای زیر پیشنهاد و طی مراحل کنند:

الف: ضرورت ایجاد برنامه جدید بر مبنای نیاز سنجی دقیق

ب: اهداف آموزشی برنامه

ج: داشتن نصاب تحصیلی برنامه

د: داشتن کادر علمی و کارمندان

ه: امکانات زیربنایی و فیزیکی

۱,۲ در صورتی‌که مؤسسات تحصیلی یک سال قبل از درخواست ایجاد برنامه جدید، حداقل یکی از برنامه‌های آن از سوی وزارت تحصیلات عالی به حالت تعلیق و یا الغا قرار گرفته باشد، برای ایجاد برنامه جدید، واجد شرایط شمرده نمی شود.

۱,۳ مؤسسات تحصیلات عالی که برنامه یا برنامه های خود را به تشخیص مؤسسات مربوطه به حال تعلیق قرار داده باشد، از امر ۱,۲ فوق مستثنی است.

۱,۴ حداکثر تعداد پیشنهادهای سالانه که یک مؤسسات تحصیلی برای ایجاد برنامه های جدید علمی برای وزارت تحصیلات عالی ارائه کرده می تواند، در برگیرنده موضوعات ذیل است:

○ مؤسسه تحصیلات عالی از سال تاسیس تا رسیدن به مرحله نخست اعتبار دهی می تواند حداکثر دو برنامه را پیشنهاد کند.

○ مؤسسه تحصیلات عالی که در مرحله نخست اعتباردهی قرار دارد، حداکثر چهار برنامه جدید را پیشنهاد کرده میتواند.

○ مؤسسه تحصیلات عالی که در مرحله دوم اعتباردهی قرار دارد، می تواند حداکثر شش برنامه جدید را پیشنهاد کند.

○ مؤسسه تحصیلات عالی که در مرحله سوم اعتباردهی قرار دارد، می تواند حداکثر هشت برنامه جدید را پیشنهاد کند.

۱,۵ پیشنهاد مؤسسه تحصیلات عالی به منظور ایجاد برنامه‌های جدید توسط کمیسیون بازنگری برنامه های علمی مورد ارزیابی قرار گرفته و کمیسیون مذکور نتیجه ارزیابی پیشنهاد را به ریاست انکشاف برنامه‌های علمی وزارت تحصیلات جهت طی مراحل قانونی می سپارد.

۲. نظارت سالانه از برنامه‌های علمی

به منظور ترویج و نهادینه سازی فرهنگ بهبود کیفیت در پروسه متداول تطبیق برنامه‌های علمی، جهت حصول اطمینان از تأمین کیفیت آن؛ تمامی برنامه‌ها باید سالانه یکبار مورد نظارت و ارزیابی قرار گیرند.

۲,۱ نظارت سالانه از برنامه‌های علمی توسط کمیته متشکل از اعضای کادر علمی و یا آمرین دیپارتمنت‌های مربوط به پوهنخی اجرا شده، این کمیته توسط رییس و آمر کمیته ارتقای کیفیت پوهنخی مربوط نظارت می‌شود.

۲,۲ اهداف کلیدی پروسه نظارت سالانه قرار زیر است:

الف) نظارت و حصول اطمینان از تطبیق معیارها در روند یادگیری محصلان در سطح مطلوب و حصول اطمینان از تداوم بهبود کیفیت در برنامه‌های علمی و تشخیص ساحاتی که نیاز به بازنگری دارند.

ب) تشویق و حمایت از گسترش و نوآوری‌ها در تطبیق برنامه‌های علمی و تبیین موضوعات مربوط به دیپارتمنت، پوهنخی، مؤسسه تحصیلات عالی و وزارت تحصیلات عالی؛

۲,۳ نظارت سالانه از برنامه‌های علمی دربر گیرنده موارد زیر است:

- ناظران مواردی را که مربوط به بازنگری عملکرد کارمندان می‌شود با آنان شریک ساخته، جهت پلان‌گذاری در انکشاف مسلکی و تدریسی همکاری‌های لازم با کارمندان صورت می‌گیرد؛
- تشخیص ساحاتی که مستلزم بازنگری بوده، رایه مشوره‌های لازم به آمرین دیپارتمنت‌ها و مسئولین برنامه‌ها به منظور دستیابی به معیارهای بلند تدریسی و حفظ آن؛
- رایه معلومات در مورد ترفیعات علمی اعضای کادر علمی، لوایح و طرز العمل‌های مربوط به منابع بشری.

۲,۴ مؤسسه تحصیلات عالی از اسناد و فورم‌های تدوین شده وزارت تحصیلات عالی به منظور نظارت سالانه از برنامه‌های علمی استفاده می‌نماید.

۲,۵ پلان‌های عملیاتی و گزارش نظارت سالانه از برنامه‌های علمی می‌تواند به عنوان اسناد حمایتی ارزیابی خودی موسساتی در پروسه اعتباردهی وزارت تحصیلات عالی و یا موارد دیگر پروسه‌های تضمین کیفیت و اعتباردهی، مورد استفاده قرار گیرد.

۳. بازنگری دوره‌ی برنامه‌های علمی

بازنگری دوره‌ی برنامه‌های علمی یکی از پروسه‌های مهم ارتقای کیفیت در مؤسسه تحصیلات عالی بوده، شامل تمامی برنامه‌های فارغ ده در مقاطع لیسانس، ماستری و دکتورا می‌باشد.

۳,۱ بازنگری دوره‌یی یک فرصت محسوب شده، به منظور به‌ترسازي برنامه‌های علمی مورد استفاده قرار می‌گیرد تا از نتیجه آن بتوان متقاضیان را از تأمین کیفیت و معیارهای بلند کیفی آموزشی مطمئن ساخت.

۳,۲ بازنگری دوره‌یی برنامه‌های علمی، جهت تأمین و ارتقای کیفیت در پروسه آموزشی و یادگیری بوده، از اهمیت بسزایی برخوردار است. این پروسه متعلق به اعضای کادر علمی مؤسسه تحصیلات عالی است که باید توسط آنان انجام شود.

۳,۳ بازنگری دوره‌یی میزان مهارت و ظرفیت استادان و کارمندان را در زمینه آموزشی، بهبود بخشیده، آنان را در بهبود روش‌های آموزشی و بازتاب مهارت‌های آموزشی آنان کمک می‌کند.

۳,۴ تمامی برنامه‌های علمی باید در هر ۵ سال یک مرتبه مورد بازنگری قرار گیرند. در صورت نیاز به بازنگری دوره‌یی برنامه(های) علمی قبل از ۵ سال، معاون علمی می‌تواند آن را به شورای علمی مؤسسه تحصیلات عالی پیشنهاد کند.

۳,۵ مؤسسه تحصیلات عالی جدول‌زمانی برای اجرای بازنگری دوره‌یی برنامه‌های علمی را ترتیب، به وزارت تحصیلات عالی اطلاع داده، برنامه‌هایی را که بیش از پنج سال فعالیت داشته باشند در اولویت قرار می‌دهد.

۶.۳ بازنگری دوره‌یی جهت تطبیق قانون، مقرره‌ها و لوایح وزارت تحصیلات عالی و انطباق برنامه‌های علمی با نیازهای جامعه صورت می‌گیرد.

۳,۷ گزارش بازنگری دوره‌یی برنامه‌های علمی باید حاوی موضوعات زیر باشد:

- اهمیت، ارزش و دوام برنامه و ارتباط آن با پلان‌های علمی مؤسسه تحصیلات عالی؛
- کیفیت کلی آموزش، یادگیری و دستیابی به اهداف آموزشی و نتایج یادگیری.

۳,۸ بازنگری دوره‌یی شامل بخش‌های حمایتی نیز می‌گردد.

۳.۹ بازنگری دوره‌یی اطمینان می‌دهد که پلان‌های عملیاتی نظارت سالانه مورد تطبیق قرار گرفته اند.

۳.۱۰ گزارش و پیشنهادات ناشی از بازنگری دوره‌یی با همه جوانب شامل روند، منجمله اعضای کادر علمی و محصلان شریک ساخته می‌شود.

۳,۱۱ گزارش بازنگری دوره‌یی می‌تواند به عنوان اسناد حمایه‌وی پروسه ارزیابی خودی و بخشی از پروسه اعتباردهی مؤسسات تحصیلات عالی مورد استفاده قرار گیرد.

۴. تعلیق، ادغام و الغای برنامه‌های علمی

وزارت تحصیلات عالی و یا مؤسسات تحصیلات عالی مربوطه می‌تواند در مورد تعلیق، ادغام یا الغای برنامه‌های علمی خویش بر مبنای موارد زیر تصمیم بگیرد:

- مشکلات کیفی برنامه
- ارزیابی نامطلوب برنامه در اثر پروسه بازنگری سالانه و یا دوره‌یی
- نبود امکانات مادی و زیربنایی برای دوام و اجرای برنامه
- کمبود منابع بشری (کادر علمی، کارمندان)
- تخطی از قانون و مقررات تحصیلات عالی
- عدم ضرورت به فارغان برنامه‌های تحصیلی در بازار کار
- موجودیت رشته‌های مشابه در مؤسسات تحصیلات عالی
- عدم مطابقت رشته با پلان استراتژیک مؤسسات تحصیلات عالی
- پیشنهاد تعلیق، ادغام و الغای برنامه توسط کمیته ارتقای کیفیت مؤسسات تحصیلات عالی مربوطه مبتنی بر نتایج ارزیابی سالانه و بازنگری دوره‌یی صورت می‌گیرد. پیش از این که پیشنهاد تعلیق برنامه مورد نظر به وزارت تحصیلات عالی ارسال شود، توسط شورای علمی مؤسسات تحصیلات عالی مربوط تصویب می‌گردد.
- تعلیق، ادغام و الغای برنامه‌ی که از جانب وزارت تحصیلات عالی صادر می‌شود باید بر مبنای ارزیابی و بررسی‌هایی باشد که توسط هیات مشترک ریاست ارتقای کیفیت و کمیسیون بازنگری برنامه‌های علمی انجام شده باشد.
- تصمیم نهایی در مورد تعلیق، ادغام یا الغای برنامه علمی طبق قانون از صلاحیت‌های شورای عالی وزارت تحصیلات عالی است.

تعلیق برنامه

- در صورتی‌که برنامه مورد تعلیق قرار گیرد، مؤسسات تحصیلات عالی اجازه پذیرش محصلان جدید برای برنامه تعلیق شده را در سال تحصیلی بعدی ندارد. افزون بر آن، وزارت تحصیلات عالی در مورد این‌که آیا برنامه تا ختم فراغت محصلان بر حال، ادامه یابد و یا اینکه از بدیل دیگری استفاده شود، تصمیم می‌گیرد.
- برنامه‌یی که در حال تعلیق است، محصل در آن جذب شده نمیتواند.
- مسوولان برنامه تعلیق شده مکلف اند تا روند تدریسی و اداری محصلان موجود را تا فراغت شان تکمیل نمایند.
- در صورتیکه محصلان برنامه در حال تعلیق فارغ شده، ولی برنامه از تعلیق خارج نشده باشد این برنامه بعد از فراغت محصلان لغو است.

- لزوم دید، شرایط رفع تعلیق و آغاز مجدد برنامه را کمیسیون بازنگری برنامه های علمی وزارت تحصیلات عالی مشخص می کند. مؤسسه تحصیلات عالی باید اسناد و شواهد مربوط به نیاز رفع تعلیق و آغاز مجدد برنامه را پیش از رسیدن به مرحله لغو به وزارت تحصیلات عالی ارائه نماید.

ادغام برنامه/دیپارتمنت

در صورت مدغم شدن برنامه یا برنامه ها، امکانات (زیر بنایی، منابع بشری و تجهیزات) برنامه های مدغم شده با لزوم دید شورای رهبری مؤسسات مربوطه، تائید کمیسیون بازنگری برنامه های علمی و منظوری وزارت تحصیلات عالی تنظیم می گردد.

الغای برنامه

استادان برنامه های علمی که به لغو تدریجی و یا لغو قطعی مواجه باشند، طبق قانون به رشته های مماثل تبدیل می گردند. الغای برنامه به دو روش ذیل صورت میگیرد:

۱. **لغو تدریجی:** محصلان جدید به این برنامه معرفی نگردیده و بعد از فراغت محصلان موجود، این برنامه لغو می گردد.

۲. **لغو قطعی:** محصلان برنامه های که به لغو قطعی مواجه گردیده باشند به رشته های مماثل تبدیل می گردند.

Email: taqneen@mohe.gov.af

آمریت تقنین :

+۹۳۲۰۲۵۱۰۸۳۴

شماره تلفون: